

Riigikogu õiguskomisjon

29.05.2026 nr 1-7/168-1

**Siseministeeriumi muudatusettepanekud
korrakaitseseaduse muutmise ja sellest
tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse
(mehitamata sõidukite seire ja tõrje
rollijaotus) eelnõule**

Lugupeetud Õiguskomisjon

Riigikogu menetluses on korrakaitseseaduse ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise eelnõu 902 SE, mille eesmärk on tagada selgem rollijaotus mehitamata õhusõidukitest tulenevate ohtude seiramisel ja tõrjumisel. Selle ülesande täitmisel on oluline roll nii Kaitseväel kui ka Politsei- ja Piirivalveametil. Käesolevalt oleme tuvastanud, et Politsei- ja Piirivalveametile määratud rolli õiguspäraseks ja läbipaistvaks täitmiseks on vajalik täiendada kõnealust eelnõu regulatsiooniga, mis näeks ette õhuruumi jälgimise ja selle raames töödeldavate andmete selge volitusnormi ja sätted andmete säilitamiseks. Tulenevalt eelnevast palume täiendada eelnõu järgneva sätte ning selgitustega:

x) Täiendada eelnõu § 7 punktidega 3 ja 4 järgmises sõnastuses:

3) seaduse § 10 lõiget 1 täiendatakse punktiga 9 järgmises sõnastuses:

„9) õhuruumi jälgimise andmestik.“;

4) seadust täiendatakse §-ga 13² järgmises sõnastuses:

„§ 13². Õhuruumi jälgimine tehniliste seadmetega ja andmete töötlemine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet võib jälgida õhuruumi asjakohaste tehniliste seadmetega mehitamata õhusõidukist tuleneva ohu ennetamiseks, väljaselgitamiseks, tõrjumiseks ja korrarikkumise kõrvaldamiseks.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet võib asjakohase tehnilise seadmega kogutud andmeid salvestada ja säilitada üks aasta alates salvestise tegemisest. Käesoleva seaduse § 8 lõike 3 alusel kehtestatud politsei andmekogu põhimääruses võib ette näha lühema andmete säilitamise tähtaja.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet võib seadusest, välislepingust või Euroopa Liidu õigusaktist tulenevate ülesannete täitmiseks asjakohase tehnilise seadmega kogutud andmete salvestist edasi töödelda järgmistel eesmärkidel:

- 1) süütegude menetlemine;
- 2) kõrgendatud või olulise ohu väljaselgitamine, tõrjumine või sellise korrarikkumise kõrvaldamine;
- 3) tagaotsitavate isikute või rahvusvaheliselt tagaotsitavate esemete asukoha kindlaks tegemine.

(4) Käesolevas paragrahvis nimetatud asjakohase tehnilise seadmega kogutud andmete salvestis võib sisaldada järgmiseid andmeid:

- 1) multispektraalfoto või -video mehitamata õhusõidukist;
- 2) radaripilt või -video;
- 3) raadioside signaali spektripilt või -video;
- 4) akustiliste vastuvõtjate andmed;
- 5) otsese kaugidentimise süsteemi andmed.

(5) Käesolevas paragrahvis nimetatud andmete salvestis kantakse politsei andmekogusse õhuruumi jälgimise andmestikku, kus seda säilitatakse vastavalt käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatule. Käesolevas paragrahvis nimetatud andmete salvestist, mis kantakse teise käesoleva seaduse § 10 lõikes 1 nimetatud andmestikku, säilitatakse vastava andmestiku säilitamistähtaja lõppemiseni.“.

Selgitus: muudatusettepaneku eesmärk on kehtestada selge ja õiguspärane regulatsioon õhuruumi jälgimiseks Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi *PPA*) poolt. **Muudatusega antakse PPA-le selged õigused jälgida õhuruumis liikuvaid objekte ning neid vajadusel tuvastada, kui see on ohutõrjelistel eesmärkidel vajalik.** Õhuruumi jälgimise õiguste täiendamine on vajalik, sest käesoleva eelnõuga seatakse PPA-le oluline ja keskne roll õhuruumist tulenevate ohtude tõrjumisel. Tegemist on uue ülesandega, mille täitmine eeldab lisaks seire- ja tõrjevõimekuse arendamisele ka õigusruumi, mis võimaldaks PPA-l seda ülesannet täita. Muudatusega soovitakse kindlustada, et isikuandmete töötlemine PPA poolt teostatava seire käigus oleks läbipaistev ja üheselt mõistetav.

PPA keskendub oma seirevõime arendamisel eelkõige väiksematele ning tsiviillennunduses levinumatele MÕS-dele. See tähendab, et seiresüsteemi arendatakse eelkõige madalamates õhukihtides raadioside teel lendavate MÕS-de vastu. Samas seirevõrk luuakse kihilisena, et tagada võimalikult hea ülevaade kõigist MÕS-dest, sh transponderita ja muud MÕS-d. Enne vastavate hangete läbiviimist või seadmete paigutamist kooskõlastatakse tegevused Kaitsevägega, et vältida ühes piirkonnas sarnaste võimekustega seadmete dubleerimist.

Mitmekihiline seirevõrk koos tõhusa olukorrahindamise juhtimissüsteemiga võimaldab tagada hea olukorra teadlikkuse ning kiire reageerimise võimalike ohtude korral. Eelnevaga liidestatakse samuti Transpordiameti lennuohutuse järelevalve infosüsteem (*edaspidi LOIS*), mis võimaldab tuvastada transponderiga varustatud MÕS käitajat. Olemuslikult peaks õhuruumi läbipaistvus saavutama politsei jaoks analoogse taseme liiklusega, kus vastavalt vajadusele on võimalik koheselt tuvastada sõiduki omanik ja võimalik juht.

Eelnõuga täiendatakse politsei ja piirivalve seaduse (edaspidi *PPVS*) 3. peatüki 1. jagu §-ga 13² ning samuti täiendatakse §-i 10. Eelnõu toob kaasa järgmised kvalitatiivsed parandused:

- **Õigusselgus ja läbipaistvus:** eelnõuga lisatakse PPVS-i uus paragrahv, mis määratleb PPA teostatava õhuruumi jälgimise eesmärgid, andmete liigid ning säilitamise. Lisaks

sätestatakse konkreetsed juurdepääsu ja logimise kord rakendusaktis. See tagab, et õhuruumi jälgimine toimub selge ja arusaadava mandaadi alusel.

- **Andmetöötluse kvaliteet ja eesmärgipärasus:** seaduses sätestatakse selgelt andmete kogumise ja hoidmise õigus. Samas nähakse ette, et salvestatud andmeid võib kasutada õigustatud eesmärkide saavutamiseks (nt süütegude menetlemine, ohutõrje, tagaotsimine), millega maandatakse salvestatud andmete põhjendamatu kasutamise riski.
- **Turvalisus ja järelevalvevõimalus:** seaduses sätestatakse andmete säilitamise ja kustutamise tähtajad (üks aasta salvestise tegemisest arvates), samuti nähakse ette võimalus määrata ministri määrusega lühem säilitamise tähtaeg.

Eelnõu tagab, et kaasaegsete tehnoloogiate kasutamine politseitöös toimub proportsionaalselt ja legitiimselt, vähendades täitevvõimu otsustusõiguse ebaproportsionaalset ulatust ning kindlustades avalikkusele arusaadava ja kontrollitava andmetöötlusraamistiku.

Eelnõuga täiendatakse PPVS-i 3. peatüki 1. jagu §-ga 13², milles sätestatakse õhuruumi jälgimise toimingu volitusnorm ning sellest tulenevate andmete töötlemine:

Lõike 1 kohaselt võib PPA jälgida õhuruumi asjakohaste tehniliste seadmetega mehitamata õhusõidukist tuleneva ohu ennetamiseks, väljaselgitamiseks, tõrjumiseks ja korrarikkumise kõrvaldamiseks. Tegemist on olemuselt korrakaitse erimeetme sättega, mis annab PPA-le volituse vastavaks tegevuseks. Õhuruumi jälgimine ehk seiramine on erimeetmena haldusõiguslik toiming, see tähendab, et PPA ei väljasta meetme kohaldamiseks haldusakti vaid see on reaaltegevus vastavate ohtude tuvastamiseks. Õhuruumi jälgimine on lubatud nii ohu ennetamiseks, väljaselgitamiseks, tõrjumiseks ning korrarikkumise kõrvaldamiseni. Samas õhuruumi jälgimise käigus tehtud salvestiste kasutamine on vastavalt sama paragrahvi lõikele 3 lubatud vaid piiratud tingimustel. Õhuruumi jälgimine ehk reaalajas seire peab aga toimuma järjepidevalt ning see peab katma võimalikult suure ala. MÕS-dest tulenevad ohud võivad olla oma olemuselt kiire iseloomuga ning toimuda suure ala raames. Sellest lähtuvalt on vajalik, et õhuruumi jälgimine toimuks järjepidevalt ning selle raames jälgitakse kõiki seal lendavaid objekte. Paratamatult tähendab see ka selliste MÕS-de ehk neid lennutavate isikute tegevuse jälgimist, kes ei ole põhjustanud korrakaitse ohtu ega vastuta selle eest. Seeläbi eeldab selline tegevus ka volitust erimeetme kohaldamiseks ennetuslikel eesmärkidel.

Sättega ei reguleerita milliseid tehnilisi seadmeid PPA õhuruumi jälgimiseks kasutab. Õhuruumis teadlikkuse tagamiseks tuleb kasutada erinevatel tehnoloogiatel põhinevaid seadmeid, mis on pidevas ja käesolevalt ka kiires arengus. Samas annab kasutatavate seadmete olemusest üldise ülevaate sama paragrahvi lõikes 4 sätestatud andmete koosseis. Selle kohaselt töödeldakse järgmiseid andmeid: multispektraalfoto või -video mehitamata õhusõidukist; radaripilt või -video; raadioside signaali spektripilt või -video; akustiliste vastuvõtjate andmed; otsese kaugidentimise süsteemi andmed. Järelikult peavad ka kasutatavad seadmed olema sellised, mis võimaldavad vastava andmekooseisu kogumist.

Lõikes 3 määratakse salvestatud andmete kasutamise eesmärgid. Säte näeb ette, et PPA võib seaduses sätestatud või välislepingust või Euroopa Liidu õigusaktist tulenevate ülesannete täitmiseks kasutada asjakohase tehnilise seadmega tehtud salvestist:

- 1) süütegude avastamiseks, tõkestamiseks ja menetlemiseks;
- 2) kõrgendatud või olulise ohu välja selgitamiseks, tõrjumiseks või korrarikkumise lõpetamiseks;
- 3) tagaotsitavate isikute ja esemete asukoha kindlaks tegemiseks.

Kuigi lõike 1 kohaselt on PPA-l õigus jälgida õhuruumis kõiki MÕS-e siis piirab käesolev säte oluliselt õhuruumi jälgimise raames tehtud salvestiste kasutamist politsei ülesannete täitmisel.

Salvestiste töötlemine on lubatud ainult selgelt määratletud eesmärkidel. Esiteks, tohib PPA kasutada salvestist süütegude menetlemiseks. Erinevalt numbrituvastuskaamera salvestise kasutamisest, mis on piiratud vaid kuritegude menetlemisega, on õhuruumi jälgimisel tehtud salvestisi lubatud kasutada ka väärtegude menetlemiseks. Seda eelkõige põhjusel, et oluline osa lennundusalaseid süütegusid asuvad LennS-s väärteguna. See tähendab, et kui MÕS käitamisel pannakse toime väärtegu LennS mõistes, siis on lubatud kasutada ka PPA salvestisi nende menetlemiseks. Nt kui MÕS lendab lennujaama lähedal ja ületab seal kehtestatud kõrguse piirangut siis selle menetlemiseks võib kasutada ka vastavat salvestist. MÕS-e kasutatakse aga aina rohkem kuritegevuses *modus operandi* ehk täideviimise vahendina ning sellest tulenevalt on põhjendatud ka salvestiste kasutamine kuritegude menetlemisel. Kõige levinumad juhtumist on nt salakaubavedu, sh üle piiri toimuv salakaubavedu, kuid välistatud ei ole ka luuretegevus, ründed jne.

Teiseks tohib PPA kasutada salvestist korrakaitse eesmärgil kõrgendatud või olulise ohu väljaselgitamiseks, tõrjumiseks või korrarikkumise lõpetamiseks. KorS-i § 5 lõike 3 kohaselt tähendab oluline oht ohtu isiku tervisele, olulise väärtusega varalisele hüvele¹, keskkonnale või kuriteo toimepanemise ohtu. Kõrgendatud oht tähendab KorS-i § 5 lõike 4 kohaselt ohtu isiku elule, kehalisele puutumatusele, füüsilisele vabadusele, suure väärtusega varalisele hüvele², suure keskkonnakahju tekkimise või raskete kuritegude toimepanemise ohtu. Selline selge rahaline ja sisuline eristus tagab, et salvestiste kasutamine on proportsionaalne ja suunatud ühiskonnale ohtlike olukordade lahendamisele, kaitstes samal ajal isikute eraelu puutumatust.

Kolmandaks nähakse ette eraldi võimalus kasutada salvestisi tagaotsitavate isikute ja esemete asukoha kindlakstegemiseks. Kuigi see eesmärk ei pruugi alati olla seotud kuriteo menetlemise või olulise või kõrgendatud ohuga, kaalutakse indiviidi huve riigi huvidega avaliku korra tagamisel ja õiguskaitse tõhusal korraldamisel. Riigi huvi prevaleerib, kuna riik peab suutma kehtestatud reegleid jõustada ning tagama teiste isikute õiguste kaitse, olles seeläbi võimeline säilitama oma autoriteedi ja ühiskonna turvalisuse.

Lõike 2 kohaselt luuakse selge õiguslik alus, mille kohaselt võib asjakohase tehnilise seadmega kogutud andmeid salvestada ja säilitada üks aasta alates salvestise tegemisest. Lõikega 1 sätestatakse eelkõige pidevat seiret võimaldav volitus, mis annab eeldused reaajas reageerimiseks ning juhtumite lahendamiseks. Andmete säilitamine on aga vajalik, et võimaldada andmete kasutamist eelkõige süütegude menetlustes. Samas võimaldab andmete säilitamine ka nende kasutamist nt õhuruumi koordineerimisel, liikluskoridoride loomisel jm planeerimistegevusel. Lisaks sätestab lõige 2, et politsei andmekogu põhimääruses võib ette näha lühema andmete säilitamise tähtaja. See erisus on vajalik eelkõige fotode või videote säilitamise optimeerimiseks, mis võib eeldada väga suurt andmesäilitamise võimekust.

Lõikes 4 on sätestatud andmekooseis, mida töödeldakse salvestise raames. Salvestis sisaldab järgmisi andmeid:

1. multispektraalfoto või -video mehitamata õhusõidukist;
2. radaripilt või -video;

¹ KorS § 5 lõike 8 punkt 1 sätestab, et olulise väärtusega varalise hüve kvalifitseerimiseks peab see ületama kehtivat palga alammäära ühes kuus kümnekordselt. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 19.12.2024 määrusele nr 87 „Töötasu alammäära kehtestamine“ §-le 1 on 2025. aasta täistööajaga töötasu alammäär 886 eurot, mis tähendab, et olulise väärtusega varaline kahju peab olema vähemalt 8 860 eurot.

² KorS § 5 lõike 8 punkt 2 sätestab, et suure väärtusega varalise hüve kvalifitseerimiseks peab see ületama kehtivat palga alammäära ühes kuus sajakordselt. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 19.12.2024 määrusele nr 87 „Töötasu alammäära kehtestamine“ §-le 1 on 2025. aasta täistööajaga töötasu alammäär 886 eurot, mis tähendab, et olulise väärtusega varaline kahju peab olema vähemalt 88 600 eurot.

3. raadioside signaali spektripilt või -video;
4. akustiliste vastuvõtjate andmed;
5. otsese kaugidentimise süsteemi andmed.

Sätte eesmärk on selgelt määratleda, millised andmed kuuluvad salvestise koosseisu. See tagab nii andmete kogumise õigusliku selguse ja läbipaistvuse kui ka isikute põhiõiguste kaitse, vältides liigset andmekogumist. Samuti kindlustab see tehniliste süsteemide toimimise kooskõla kehtivate õigusnormidega.

Punktis 1 nimetatud multispektraalfoto või -video mehitamata õhusõidukist on meetod, mis salvestab lisaks nähtavale valgusele ka teisi valgusspektri osi, näiteks infrapunast või ultravioletvalgust. See võimaldab tuvastada objekte, materjale või muutusi, mida inimese silm tavalisel fotol ei näe. Tegemist on maapeal strateegilistesse asukohtadesse paigaldatud seadmetega, mis suudavad visuaalselt tuvastada õhus liikuvaid objekte.

Punktis 2 nimetatud radaripilt või -video on radariseadme abil loodud kujutis, mis näitab objektide asukohta, liikumist või kuju raadiolainete peegeldumise põhjal, sõltumata valgus- või ilmastikuoludest. Radaripiltidest järjestikku koostatud video võimaldab jälgida objektide liikumist, muutusi ja tegevusmustreid ajas.

Punktis 3 nimetatud raadioside signaali spektripilt või -video on visuaalne kujutis raadiosageduste kasutusest, mis näitab, millistel sagedustel, kui tugevalt ja kui pikalt signaalid esinevad. Spektripiltidest ajas koostatud video võimaldab jälgida raadioside aktiivsuse, häiringute või signaallikate muutumist ja liikumist reaajas või ajaperioodi jooksul.

Punktis 4 nimetatud akustiliste vastuvõtjate andmed on helianduridelt või mikrofonisüsteemidelt kogutud info, mis sisaldab näiteks helisignaali tugevust, sagedust, suunda ja ajastust. Neid andmeid kasutatakse heliallikate tuvastamiseks, asukoha määramiseks ning tegevuse või objektide analüüsimiseks, näiteks droonide avastamisel.

Punktis 5 nimetatud otsese kaugidentimise süsteemi andmed on Euroopa Liidu drooniregulatsioonides määratletud elektroonilised andmed, mida droon edastab lennu ajal raadioside kaudu, et võimaldada drooni ja selle käitaja tuvastamist. Need andmed võivad sisaldada näiteks drooni unikaalset identifikaatorit, asukohta, kõrgust, kiirust ja käitaja registreerimisnumbrit

Asjakohaste tehniliste seadmetega kogutavad andmed on olemuselt erinevad ning üksikuna käsitletuna on otseselt isikuandmeteks eelkõige punktis 5 sätestatud otsese kaugidentimise andmed. Nimetatud andmed võimaldavad sarnaselt sõiduki registreerimisnumbriga tuvastada MÕS-i käitaja ehk võimaliku omaniku ja ka piloodi LOIS andmekogu kaudu. Otsese kaugidentimise andmed sisaldavad käitaja registreerimisnumbrit, mille kohta saab PPA teha eraldi päringu LOIS-i. Punktis 1 – 4 sätestatud andmed võivad teatud olukordades samuti võimaldada konkreetse isiku sidumist vastava MÕS-ga, kuid sellise seoses loomine eeldab täiendavate tegevuste elluviimist, nt lisaks isikute telefonide trianguleerimist konkreetses asukohas.

Lõige 5 sätestab, et käesolevas paragrahvis nimetatud andmete salvestis kantakse politsei andmekogusse õhuruumi jälgimise andmestikku, kus seda säilitatakse vastavalt käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatule. Antud lõige on seotud ka muudatusega, millega PPVS-i § 10 lõiget 1 täiendatakse punktiga 9 ning luuakse eraldi õhuruumi jälgimise andmestik. Õhuruumi jälgimiseks on otsustatud luua uus andmestik eelkõige just põhjusel, et tegemist on uue valdkonnaga, mis eeldab eraldi andmetele juurdepääsu ning säilitamise reguleerimist. Kuigi

loodavas andmestikus säilitatakse andmeid üks aasta, siis võib politsei andmekogu põhimääruses ette näha ka selle andmestiku andmete lühema säilitamise tähtaja. Lisaks sätestab lõige 5, et kui andmete salvestist kantakse mõnda teise politseiandmekogu põhimääruses reguleeritud andmestikku, siis säilitatakse neid andmeid vastava andmestiku säilitamistähtaja lõppemiseni. Nt kui õhuruumi jälgimise andmed seotakse mõne süüteomenetlusega, siis kohalduvad sellele samad säilitamise tähtjad nagu ülejäänud süüteoandmetele.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Igor Taro
siseminister

Teadmiseks:
Riigikantselei
Politsei- ja Piirivalveamet